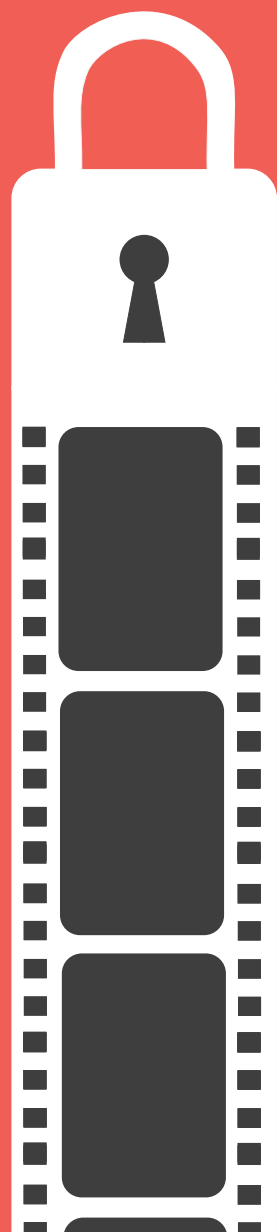

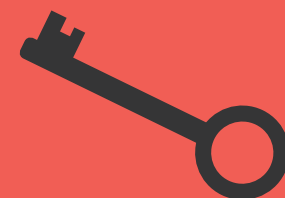
Piotr Ślęzak

PRAWO AUTORSKIE

Podręcznik dla studentów szkół filmowych

WYDAWNICTWO
UNIwersytetu Śląskiego
KATOWICE 2015

Prawo autorskie

**Podręcznik dla studentów
szkół filmowych**

NR 158

Piotr Ślęzak

Prawo autorskie

Podręcznik dla studentów szkół filmowych

Stan prawny na dzień 1 października 2014 r.

Wydanie drugie
(poprawione i uzupełnione)

Redaktor serii: Telewizja, Radio, Film
Piotr Ślęzak

Recenzenci
Ryszard Markiewicz
Andrzej Matlak

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wprowadzenie	13

Część I

Ogólne prawo autorskie

1. Zagadnienia wstępne	19
1.1. Rys historyczny	19
1.2. Pojęcie prawa autorskiego	24
1.3. Źródła prawa autorskiego	24
1.4. Miejsce prawa autorskiego w systemie prawa	26
1.5. Treść prawa autorskiego	26
2. Pojęcie i rodzaje utworów	27
2.1. Pojęcie utworu	27
2.2. Utwór jako wynik działalności twórczej człowieka	28
2.3. Twórczość	28
2.4. Ustalenie a utrwalenie utworu	31
2.5. Utwór a dzieło	33
2.6. Okoliczności nieistotne dla powstania ochrony autorskoprawnej	36
2.7. Poszczególne kategorie utworów	38
2.8. Utwory samoistne i niesamoistne	40
2.9. Utwory zależne	43
2.10. Zbiory utworów	47
2.11. Ochrona tytułu utworu	49
2.12. Wyłączenia spod ochrony	54

2.13. Formalne przesłanki ochrony	54
2.14. Ochrona procesu twórczego	55
3. Podmiot prawa autorskiego	57
3.1. Twórcy	57
3.2. Współtwórcy	60
3.3. Utwory połączone	65
3.4. Utwory zbiorowe	66
3.5. Utwory pracownicze	67
3.6. Prace dyplomowe studentów	71
4. Autorskie prawa osobiste	73
4.1. Pojęcie autorskich praw osobistych	73
4.2. Stosunek autorskich praw osobistych do dóbr osobistych prawa cywilnego	76
4.3. Prawo do autorstwa utworu	76
4.4. Prawo do oznaczania utworu swoim nazwiskiem	78
4.5. Prawo do integralności utworu	81
4.6. Prawo do rzetelnego wykorzystania utworu	84
4.7. Prawo do decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publicz- ności	85
4.8. Prawo nadzoru nad sposobem korzystania z utworu	86
4.9. Prawo odstąpienia od umowy lub jej wypowiedzenia ze względu na istotne interesy twórcze	86
4.10. Prawo wprowadzania zmian w utworze	87
4.11. Prawo dostępu do utworu	88
4.12. Prawo do decydowania o losach oryginalnego egzemplarza utworu plastycznego	89
4.13. Ochrona autorskich praw osobistych	90
5. Majątkowe prawa autorskie	93
5.1. Treść majątkowych praw autorskich	93
5.2. Pojęcie pola eksploatacji utworów	99
5.3. Poszczególne pola eksploatacji	104
5.3.1. Utrwalenie	104
5.3.2. Zwielokrotnienie	106
5.3.3. Wprowadzenie do obrotu	109
5.3.4. Najem i użyczenie	111
5.3.5. Wystawienie	112
5.3.6. Wykonanie	113
5.3.7. Wyświetlenie	114
5.3.8. Odtworzenie	115

5.3.9. Pola eksploatacji w zakresie działalności telewizyjnej	116
5.3.10. Nowe typy usług związane z postępem technicznym	118
5.4. Zakres majątkowych praw autorskich	121
5.4.1. Czas trwania majątkowych praw autorskich	121
5.4.2. <i>Domaine public payant</i>	123
5.4.3. <i>Droit de suite</i>	123
5.5. Ochrona autorskich praw majątkowych	125
6. Dozwolony użytek czyniony z utworów	131
6.1. Pojęcie dozwolonego użytku	131
6.2. Dozwolony użytek prywatny	132
6.3. Dozwolony użytek publiczny	138
6.3.1. Pojęcie	138
6.3.2. Dozwolony użytek w celach informacyjnych	138
6.3.3. Dozwolony użytek w celach oświatowych i naukowych	140
6.3.4. Dozwolony użytek w sferze odbioru nadawanych utworów	143
6.3.5. Dozwolony użytek w zakresie wykonywania utworów	145
6.3.6. Dozwolony użytek w zakresie utworów plastycznych	146
6.3.7. Dozwolony użytek w celach państwowych	147
6.3.8. Dozwolony użytek w celach gospodarczych	148
7. Prawa pokrewne	149
7.1. Pojęcie praw pokrewnych	149
7.2. Prawa artystów wykonawców	150
7.3. Prawa do fonogramów i wideogramów	157
7.4. Prawa do nadań	161
7.5. Pierwsze wydania (wydania pośmiertne)	163
8. Umowy prawa autorskiego	165
8.1. Wprowadzenie	165
8.2. Cechy charakterystyczne umów prawa autorskiego	166
8.3. Rodzaje umów prawa autorskiego	167
8.4. Umowy przenoszące prawo autorskie	168
8.5. Umowy licencyjne	171
8.6. Forma umów prawa autorskiego	175
8.7. Ogólne zasady umownego prawa autorskiego	175
8.8. Rozwiązanie umowy	177
8.8.1. Sposoby rozwiązania stosunku umownego	177
8.8.2. Odstąpienie od umowy	178
Umowne prawo odstąpienia	178
Ustawowe prawo odstąpienia	178

8.8.3. Wyowiedzenie umowy	181
8.8.4. Wzajemne żądania stron przy odstąpieniu od umowy lub przy jej wypowiedzeniu	181
9. Prawo autorskie w społeczeństwie informacyjnym	183
9.1. Programy komputerowe	183
9.2. Bazy danych	185
9.3. Utwory multimedialne	187
9.4. Gry komputerowe	190
9.5. Infostrady (sieci informatyczne)	191
10. Ochrona prawna wizerunku	197
10.1. Pojęcie wizerunku	197
10.2. Podmiot prawa do wizerunku	200
10.3. Charakter prawa do wizerunku	201
10.4. Treść prawa do wizerunku	202
10.4.1. Wstęp	202
10.4.2. Zgoda na sporządzenie wizerunku	202
10.4.3. Zgoda na rozpowszechnianie wizerunku	204
10.4.4. Sytuacje, w których uzyskanie zgody na ustalenie i rozpowszechnianie wizerunku nie jest konieczne	206
11. Organizacje zbiorowego zarządzania	211
11.1. Wprowadzenie	211
11.2. Forma prawna organizacji zbiorowego zarządzania	213
11.3. Zadania organizacji zbiorowego zarządzania	214
11.4. Stosunki wewnętrzne organizacji zbiorowego zarządzania	217
11.5. Stosunki zewnętrzne organizacji zbiorowego zarządzania z podmiotami korzystającymi z utworów	218
11.6. Wielość organizacji zbiorowego zarządzania	219
11.7. Organizacje zbiorowego zarządzania w Polsce	220
12. Konwencje międzynarodowe	221
12.1. Wprowadzenie	221
12.2. Konwencja berneńska	222
12.3. Konwencja rzymska	224
12.4. Porozumienie TRIPS	226
12.5. Konwencje WIPO	227
13. Prawo autorskie Unii Europejskiej	231
13.1. Wprowadzenie	231

13.2. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej	233
13.3. Dyrektywy a prawo polskie	237

Część II Prawo filmowe

1. Film jako przedmiot regulacji cywilnoprawnych	253
1.1. Wstęp	253
1.2. Pojęcie filmu	257
1.2.1. Wprowadzenie	257
1.2.2. Ujęcie historyczne	259
1.2.3. Utwór kinematograficzny	261
1.2.4. Utwór audiowizualny	263
1.2.5. Wideogram	269
1.2.6. Film	271
1.2.7. Podsumowanie	273
2. Podmioty prawa autorskiego do filmu	275
2.1. Wstęp	275
2.2. Twórcy	276
2.3. Producent	281
3. Osobiste prawa autorskie twórców filmowych	285
3.1. Wstęp	285
3.2. Prawo do autorstwa utworu audiowizualnego	285
3.3. Prawo do integralności utworu audiowizualnego	286
3.4. Prawo decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu audiowizualnego publiczności	291
4. Majątkowe prawa autorskie do filmu	293
4.1. Zakres praw majątkowych do filmu	293
4.2. Zakres praw majątkowych producenta	293
4.3. Zakres praw majątkowych twórców filmowych i aktorów	296
4.3.1. Słowo wstępne	296
4.3.2. Podmioty uprawnione do wynagrodzenia z tytułu eksploatacji filmu	297
4.3.3. Podmioty zobowiązane do wypłaty wynagrodzenia z tytułu eksploatacji filmu	299
4.3.4. Rodzaje wynagrodzenia	300
4.3.5. Pola eksploatacji objęte obowiązkiem zapłaty wynagrodzenia	300

4.3.6. Pośrednictwo organizacji zbiorowego zarządzania	303
4.4. Konflikt interesów	303
5. Umowy w dziedzinie filmu	305
5.1. Wprowadzenie	305
5.2. Umowa o stworzenie filmu (o produkcję audiowizualną)	308
5.3. Umowa o rozpowszechnianie filmu	309
Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych	315
Wykaz orzeczeń sądowych w sprawach dotyczących prawa autorskiego i praw pokrewnych.	377
Bibliografia	385

Wykaz skrótów

- Dz.U. — „Dziennik Ustaw”
- k.c. — ustawa z 23 kwietnia 1964 r. — *Kodeks cywilny*. Tekst jednolity: Dz.U. 2014, poz. 121
- LEX — komputerowa baza aktów prawnych
- MP — „Monitor Polski”
- NP — „Nowe Prawo”
- OSN — „Orzecznictwo Sądu Najwyższego”
- OSNC — „Orzecznictwo Sądu Najwyższego — Izba Cywilna”
- OSP — „Orzecznictwo Sądów Polskich”
- OSPika pr.aut. — „Orzecznictwo Sądów Polskich i Komisji Arbitrażowych”
- ustawa z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Tekst jednolity: Dz.U. 2006, nr 94, poz. 658, nr 121, poz. 843; 2007, nr 99, poz. 662, nr 181, poz. 1293; 2009, nr 157, poz. 1241; 2010, nr 152, 1016
- p.sz.w. — ustawa z 27 lipca 2005 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym*. Tekst jednolity: Dz.U. 2012, poz. 572. Zmiany: Dz.U. 2012, poz. 742, poz. 1544
- PUG — „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego”
- RIDA — „Revue International du Droit d’Auteur”
- SC — „Studia Cywilistyczne”
- TFUE — Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana Traktatu o Unii Europejskiej oraz Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej — Dz.Urz. UE 2010, nr 83, poz. 361)
- TRIPS — Agreement on Trade Related Aspects on Intellectual Property Right including Trade in Counterfeit Goods
- u.k. — ustawa z dnia 30 czerwca 2005 r. o kinematografii. Dz.U. nr 132, poz. 1111. Zmiany: Dz.U. 2006, nr 249, poz. 1832; 2007, nr 50, poz. 331; 2008, nr 181, poz. 1112; 2009, nr 201, poz. 1540

-
- u.o.b.d. – ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych. Dz.U. nr 128, poz. 1402. Zmiany: 2004, nr 96, poz. 959; 2007, nr 99, poz. 662, nr 176, poz. 1238
- u.r.t. – ustawa z 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Tekst jednolity: Dz.U. 2011, nr 43, poz. 226, nr 85, poz. 459, nr 112, poz. 654, nr 153, poz. 903, nr 160, poz. 963; 2012, poz. 1209, 1315
- WIPO – World Intellectual Property Organization
- ZNUJ PIOWI – „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego – Prace Instytutu Ochrony Własności Intelektualnej”
- ZNUJ PIPWI – „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego – Prace Instytutu Prawa Własności Intelektualnej”
- ZNUJ PWiOWI – „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego – Prace z Wynalazczości i Ochrony Własności Intelektualnej”

Wprowadzenie

Książka zatytułowana *Prawo autorskie. Podręcznik dla studentów szkół filmowych* jest skrypcem przeznaczonym przede wszystkim dla studentów szkół filmowych. Ma służyć w pierwszej kolejności studentom kierunków: organizacja produkcji filmowej i telewizyjnej, reżyseria oraz realizacja obrazu filmowego i telewizyjnego, prowadzonych na Wydziale Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego. Przeznaczenie warunkuje treść podręcznika. Zawiera on omówienie norm prawnych znajdujących zastosowanie w związku z twórczością filmową. Jest podzielony na dwie części. Część I — *Ogólne prawo autorskie* — obejmuje rozdziały 1–13, a część II — *Prawo filmowe* — rozdziały od 1 do 5.

Niniejszy podręcznik może też stanowić cenną pomoc dla studentów innych szkół i kierunków o charakterze artystycznym, jednakże należy wówczas uwzględnić specyficzne kwestie dotyczące innych utworów oprócz dzieł audiowizualnych. Jako przykłady można wskazać następujące problemy:

- 1) ochrona sztuki nowoczesnej w dziedzinie dzieł plastycznych;
- 2) fotografie przedstawiające dzieła sztuki (na przykład ochrona fotografii obrazów);
- 3) wzornictwo przemysłowe (ochrona na podstawie prawa autorskiego i prawa własności przemysłowej);
- 4) ochrona utworów architektonicznych (na przykład w zakresie ich integralności).

Pisząc skrypt dotyczący materii prawnej, byłem zobligowany posługiwać się językiem prawnym (tzn. językiem, którym pisane są akty prawne) oraz językiem prawniczym (używanym w literaturze prawniczej). Języki te obfitują w specjalistyczne terminy i sformułowania. Z uwagi na ograniczoną objętość podręcznika podyktowaną jego tematyką (prawo autorskie) niezbędne wyjaśnienia będą przedmiotem wykładów. Dla studentów Wydziału Radia i Telewizji wprowadzenie do terminologii prawniczej stanowią wykłady odrębnego przedmiotu, którym jest encyklopedia prawa. Studentom

innych kierunków oraz tym pragnącym samodzielnie zgłębiać problematykę omawianą w niniejszym skrypcie proponuję lekturę podręczników W. Siudy *Prawo autorskie dla ekonomistów* oraz J. Nowackiego i Z. Tobora *Wstęp do prawnoznawstwa*. Zainteresowani czytelnicy znajdą w nich podstawową wiedzę dotyczącą prawnoznawstwa.

Przedmiotem wykładów i ćwiczeń będą umowy zawierane z twórcami różnych kategorii dzieł. Osoby pragnące poszerzyć swą wiedzę z zakresu prawa autorskiego powinny sięgnąć do pozycji wskazanych w *Bibliografii* (s. 385–391) oraz wymienionych w przypisach do poszczególnych rozdziałów. W tym miejscu jedynie wskażę książki stanowiące kompendium wiedzy z tej dziedziny prawa:

- 1) *System prawa prywatnego*. T. 13: *Prawo autorskie*. Red. J. Barta. Wyd. 3. Warszawa 2013;
- 2) J. Barta, R. Markiewicz: *Prawo autorskie*. Wyd. 3. Warszawa 2013;
- 3) *Komentarz do ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych*. Red. J. Barta, R. Markiewicz. Warszawa 2011;
- 4) *Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz*. Red. E. Ferenc-Szydełko. Warszawa 2011;
- 5) M. Poźniak-Niedzielska, J. Szczotka, M. Mozgawa: *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Zarys wykładu*. Bydgoszcz—Warszawa—Lublin 2007.

Po literaturę uzupełniającą powinny sięgnąć zwłaszcza osoby zainteresowane kwestiami administracyjnymi regulowanymi w prawie autorskim. Mam tu na myśli zagadnienia dotyczące Komisji Prawa Autorskiego, Funduszu Promocji Twórczości oraz tabel wynagrodzeń stosowanych przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub pokrewnymi. W niniejszym podręczniku Czytelnik znajdzie rozważania dotyczące zagadnień cywilnoprawnych regulowanych w prawie autorskim; kwestie administracyjnoprawne pozostają poza sferą moich rozważań.

Niniejszy podręcznik zawiera wykładnię polskiego prawa autorskiego. Warto uświadomić sobie, że polski system prawny obejmuje nie tylko ustawy oraz akty wykonawcze do tych ustaw, lecz także europejskie prawo wspólnotowe oraz ratyfikowane przez Polskę umowy międzynarodowe. W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej prawo polskie musiało zostać dostosowane do wspólnotowego. W skrypcie uwzględniłem więc również zmiany prawa autorskiego wynikające z członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Informacje dotyczące prawa unijnego częściowo zostały wkomponowane w rozważania dotyczące prawa polskiego, a częściowo omówione w odrębnym miejscu — w rozdziale 13 w części I. Natomiast informacje dotyczące prawa międzynarodowego znajdzie Czytelnik w rozdziale 12 w części I.

W skrypcie uwzględniono liczne orzeczenia sądów polskich. W Polsce orzeczenie sądu jest wiążące jedynie w określonej sprawie; nie stanowi

natomiast źródła powszechnie obowiązującego prawa. Jednakże orzeczenia stanowią cenną wskazówkę co do możliwej interpretacji konkretnych przepisów prawa autorskiego. W niezbędnym zakresie omówione zostało także orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Tekst, który przekazuję do rąk Czytelników, jest poprawioną i uzupełnioną wersją pierwszego wydania. Do przygotowania nowego wydania skryptu skłoniło mnie kilka okoliczności. Po pierwsze, zmiany stanu prawnego oraz rozwój orzecznictwa zarówno sądów polskich, jak i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Po drugie, ukazanie się na rynku wydawniczym nowych opracowań z zakresu prawa autorskiego. Po trzecie, doświadczenia w pracy dydaktycznej oraz rozmowy z twórcami filmowymi. Po czwarte wreszcie, uwagi ze strony prawników zajmujących się prawem autorskim (wyrażane zarówno w recenzjach, jak i w rozmowach). Wszystko to spowodowało, że za konieczną uznałem aktualizację tekstu.

Nowe wydanie zostało rozszerzone w porównaniu z tekstem pierwotnym. Rozszerzenie dotyczy tych fragmentów podręcznika, w których zakresie zmieniłem zapatrywania (obejmują one zwłaszcza kwestie dotyczące utworu audiowizualnego). Istotną zmianą w drugim wydaniu jest także dodanie rozdziału o problematyce unijnego prawa autorskiego.

Wydaje się, że podręcznik w aktualnym brzmieniu lepiej odpowiada potrzebom studentów szkół filmowych. Rozmowy prowadzone na zajęciach uświadamiają mi konieczność ciągłego reagowania na zmieniające się potrzeby studentów w zakresie dostępu do stosownych podręczników. Pozostaje mi wyrazić nadzieję, że nowe wydanie spotka się z przychylnym odbiorem studentów.

Tychy, 25 kwietnia 2014 r.

Redaktor
Magdalena Starzyk

Projektant okładki
Anna Gawryś

Redaktor techniczny
Barbara Arenhövel

Korektor
Marzena Marczyk

Łamanie
Marek Zagniński

Copyright © 2015 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-8012-050-1
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-051-8
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 24,5. Ark wyd. 30,0.
Papier offset. kl. III, 90 g.   Cena 32 zł (+VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław

Więcej o książce:

CENA 32 ZŁ
(+ VAT)

ISSN 1644-0552
ISBN 978-83-8012-051-8

